

# КАЗКА, ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ ДО ПРЕДСТАВНИКІВ ЛГБТ-СПІЛЬНОТИ

*Р.Е. Калінчева*

Херсонський державний університет, [ana.kalincheva@gmail.com](mailto:ana.kalincheva@gmail.com)

*Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри  
загальної та соціальної психології А.М. Яцюк*

Постановка проблеми. На сьогодні, у науковому світі, фахівці в області психіатрії та психології, однозначно сходяться у тому, що гомосексуальність є нормальним і позитивним різновидом сексуальних орієнтацій людини. Існує велика кількість наукових даних, які свідчать про те, що психічне здоров'я і соціальна адаптація не залежить від сексуальної орієнтації. Але багато людей у світі, продовжують піддаватися стигматизації через свою дійсну або приписану сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність, і не можуть у повній мірі користуватися загальними правами людини. Деякі з них стають жертвами злочинів на підґрунті ненависті і не можуть розраховувати на захист. І у такому становищі формується інтолерантність суспільства. Таким чином постає питання, чому суспільство, не зважаючи на десятиліття боротьби за гомосексуальність, як норму орієнтації, з невеликою відмінністю, продовжує уникати представників ЛГБТ, та які чинники впливають на відторгнення однією групою населення – іншої.

Серед учених-психологів дослідженням поняття психологічних аспектів ЛГБТ спільноти займалися: І.С. Кон, М.Л. Сабунаєва, Д.Д. Ісаєв, О.Л. Размахова та інші.

Дослідженням толерантності особистості займалися такі учені, як: С.К. Бондирєва, В.М. Павленко, М.М. Мельничук та інші.

Мета статті – виявити та простежити прояв факторів ставлення до представників ЛГБТ-спільноти, через контекст авторської казки.

Виклад основного теоретичного матеріалу. Казка, як метод дослідження широко використовується у сучасній психології, адже в казках на символічному

рівні відображаються основні психологічні проблеми людей – наші архетипічні внутрішні конфлікти. Саме з цієї причини, ми обрали казку, як допоміжний інструмент у підтвердженні чи спростуванні гіпотези, що від рівня інтелектуального розвитку безпосередньо залежить толерантне ставлення до ЛГБТ – спільноти і дискримінаційних груп, загалом [1].

Розроблена нами авторська казка складалася з 5-ти частин, кожна з яких мала заданий нами початок, а завершити цю частину мав вже сам досліджуваний. Авторська казка і надані нами інструкції до неї, містить у собі компоненти «Я-концепції», адже на її основі індивід будує взаємодію з іншими людьми і з самим собою. Таким чином, у поєднанні усіх 5-ти частин мала вийти повноцінна казка.

*Частина I. «Народилось якось на світ фіолетове кошеня, на ім'я Фуго. Він ще не знав, що мати фіолетове забарвлення вважалося досить незвичайним. Перші дні свого життя він лише невміло пізнавав світ, спираючись лише на своє чуття. Найвиразніше він відчував серцебиття своєї матері, а також братів і сестер. Світ здавався йому...»*. Перша частина виконує інформаційну функцію. В ній ми задаємо настрій досліджуваному, наштовхуючи на те, що фіолетовий колір кошеняти – це щось незвичне. Переданий настрої має бути пронесений через увесь сюжет казки, адже фіолетове кошеня слугує символом тих дискримінаційних груп загалом, відношення до яких ми і досліджуємо.

*Частина II. «І ось одного разу, одним сонячним ранком, він відкрив очі. Спочатку все навколо не мало якихось чітких образів, він бачив лише яскраві плями. Але коли він трохи звик до своїх нових можливостей, то побачив свою маму, братів і сестричку. Мама була гарна, пухнаста кішечка, а поруч з нею були інші малюки – троє кошенят. Одне – чорне, з рудою плямою на носу, інше – біле, як сніг, а третє – руде, як сонце. Фіолетове кошеня було раде своїм братам і сестричці, воно посміхнулося і повільно попрямувало до них...»*. Друга частина є відображенням такої частини «Я-концепції», як «Я-дзеркальне». Для цього ми вводимо у казку сім'ю кошеняти, аналізуючи відношення яких, ми

можемо прослідкувати яким чином толерантність або терпимість досліджуваного мають своє відображення в очах близького і значущого йому оточення.

*Частина III. «Йшов час, фіолетове кошеня підростало. Мама навчила його полювати, що виходило у нього досить таки непогано. Тільки ось воно до сих пір не розуміло, чому інші коти, коли вперше бачили його, так дивно на нього дивились. Що не так? Фуго не мало стикався зі схожими поглядами, адже він з його сім'єю не сиділи на місці, а весь час подорожували. Їм вдавалося знайти укриття то під дахом будинку, то під навісом якогось старого магазину, то в парку, де завжди було весело, тому що життя кипить так невтомно. І ось одного разу, коли вони знову попрямували в той самий улюблений парк, Фуго побачив жабеня біля ставка, і почав на нього грайливе полювання. Стрибок! Мимо! Жабеня завело малюка у воду. Яке жахіття, тепер він увесь мокрий! Малюк опустил очі, у бажанні розглянути у воді того самого жабеня. Але побачив лише своє відображення...».* Третя частина містить у собі «Я-реальне». Визначення ставлення до соціальних меншин через власну, єдино вірну призму сприйняття.

*Частина IV. «Фуго, не дивлячись на те, що вже давно став дорослим котом, як би далеко він не заходив зі своєю сім'єю, любив повертатися у той самий парк і спостерігати як граються людські дитинчата. І якось, одного разу, до нього підбігла маленька дівчинка, Фуго навіть не встиг зреагувати, як вона...»* Четверта частина включає «Я-соціальне». Для цього ми вводимо у казку дівчинку, яка з'являється несподівано і є абсолютно чужою на рівні емоційної прихильності, для головного героя.

*Частина V. «Фуго відкрив очі, солодко позіхнув, направивши мордочку на зустріч променям весняного сонця. З тієї самої зустрічі, у парку, минуло вже дві весни...».* П'ята частина є заключною і включає в себе «Я-ідеальне». Аби побачити відображення цієї частини «Я-концепції», ми даємо змогу дописати, яким є життя Фуго, тобто звернутися до уявлення про його ідеальне життя.

Надалі аналіз авторських казок був здійснений шляхом виявлення слів маркерів за трьома факторами – когнітивним, емоційним і поведінковим, які виокремив Я.Л. Коломинський (*радянський і білоруський психолог*), як компоненти міжособистісних взаємин всередині малих груп [2].

Досліджуючи взаємини між двома різними, за сприйняттям, соціально-класовими групами (гетеро - і гомосексуальна), нами були виокремлені окремі характерні риси поведінкових, емоційних та когнітивних психолінгвістичних маркерів, які властиві тільки зазначеним групам: *агресивність* (емоційний фактор), *фізичний вплив / насилля* (поведінковий) та *емоційний інтелект* (когнітивний). Таким чином, ввівши ці маркери у казку, ми маємо змогу не тільки кількісно, але і якісно прослідкувати за проявами центральних понять нашого дослідження – толерантність, терпимість, агресивність, інтелект. Усі три види маркерів, ми також розділили на три полюси – позитивно забарвлені, негативно та нейтральні, аби мати можливість прослідкувати частоту прояву між ними і виявити певну закономірність, яка може стати допоміжним кількісним і якісним показником у дослідженні.

Слова-маркери були проранговані в залежності від частоти прояву у контексті казок. Як метод ранжування, ми обрали контент-аналіз. Кількість, за якою зустрічалися ті чи інші маркери зазначені, як сума ( $\Sigma$ ) у кожному зі стовбців (див. табл. 1).

Оскільки особливість дослідження полягає у тому, щоб зіставити виокремлені чинники та виявити домінуючий, ми порівняли фактори за частотністю їх прояву у казках та встановили таку закономірність:

– ПН > КП (Негативна поведінка > Позитивні когніції). Ми бачимо, що при порівнянні поведінкового та інтелектуального фактору впливу на толерантне сприйняття ЛГБТ-спільноти, негативна поведінка домінує над позитивними когніціями. Тобто при нестачі або повній відсутності позитивно забарвлених когніцій, має прояв негативна стратегія поведінки або вивільнення агресії.

– ЕП < КН (Позитивні емоції < Негативні когніції). Таким чином, формування негативних когніцій призводить до меншого прояву позитивного емоційного прояву. Що свідчить про те, що наявність позитивних когніцій дорівнює формуванню позитивного емоційного прояву.

Таблиця 1

### Психолінгвістичні маркери ставлення до інаковості

<b>Позитивні</b>		
<i>Когнітивні (КП)</i> $\Sigma = 7$	<i>Емоційні (ЕП)</i> $\Sigma = 10$	<i>Поведінкові (ПП)</i> $\Sigma = 13$
1. Помітила, що він особливий (3) 2. Це не означає, що я гірше інших (2) 3. Вирішив, що це і є його «родзинка» (1) 4. Переконався, що він живе у любові (1)	1. Любили (+4) 2. Відчув любов і ніжність (2) 3. Відчув себе одним із них (1) 4. Радів своїй незвичайності (1) 5. Почуття гордості (1) 6. Це не злякало кошеня (1)	1. Пестити і обіймати (3) 2. Несподівано поцілувала (2) 3. Зовсім не помічали того, що він фіолетовий (2) 4. Приносила йому смаколиків (2) 5. Не кривдили (1) 6. Почав підлещуватися (1) 7. Почала захоплюватися (1) 8. Побажала йому всього найкращого і відпустила (1)
<b>Нейтральні</b>		
<i>Когнітивні (КНт)</i> $\Sigma = 29$	<i>Емоційні (ЕНт)</i> $\Sigma = 1$	<i>Поведінкові (ПНт)</i> $\Sigma = 8$
1. Здивувався, що кошеня незвичайне (8) 2. Здивувався власному забарвленню (5) 3. Прийнялийого (4) 4. Не розумів того, що він фіолетовий (4) 5. Може я і справді не такий як усі? - подумав він (3) 6. Відрізнявся (3) 7. Вирішивчекати (2)	1. Трохизбентежило (1)	1. Здивовано роздивлялася (3) 2. Уважно вдивлявся в своє відображення (2) 3. Сім'я мовчки спостерігала (1) 4. Собаки гавкнули і побігли по своїх справах (1) 5. Побажала йому всього найкращого і відпустила (1)
<b>Негативні</b>		
<i>Когнітивні (КН)</i> $\Sigma = 8$	<i>Емоційні (ЕН)</i> $\Sigma = 7$	<i>Поведінкові (ПН)</i> $\Sigma = 16$
1. Він зрозумів, чому інші коти так дивно на нього дивилися (6) 2. Зрозумів, що в житті все не так легко, особливо, коли ти не такий як всі (1) 3. Відчув, що він один у цьому світі (1)	1. Злякався (3) 2. Засмутився (2) 3. Світ здавався тривожним і злим (1) 4. І цейогнітило (1)	1. Дивно спостерігають, витріщаються (8) 2. Подряпав її та втік (2) 3. Відштовхнула (1) 4. Став навдибки (1) 5. Відвернулися (1) 6. Перегородив дорогу (1) 7. Його забарвлення часом змушувало постояти за себе (1)

– КНт > ПН > ПП > ЕП > ЕН (Нейтральні когніції > Негативна поведінка > Позитивна поведінка > Позитивні емоції > Негативні емоції). Отже, наявність у особи нейтральних за своєю суттю когніцій (КНт) пригнічує вираження будь-яких інших, незалежно від того, негативний полюс має фактор, чи позитивний. Такий результат можна вважати якісним підтвердженням переваги когнітивного фактору, у сприйнятті представників ЛГБТ-спільноти, над іншими чинниками.

Висновки. Казка, як метод визначення впливу, тих чи інших, чинників на сприймання представників ЛГБТ - спільноти, є конструктивним та інформативним. Метод казкоаналізу є дієвим методом роботи з підсвідомістю, і таким чином уникає прояву бажаної поведінки у досліджуваного. Запропонований авторський алгоритм написання казки можна використовувати при дослідженні будь-якого кількісного і якісного показнику. До того ж, через свою легкість сприймання досліджуваними казки, як методу роботи, її можливо застосовувати на різних вікових групах.

Таким чином, за допомогою написання авторської казки, і виокремленню психолінгвістичних маркерів, ми змогли підтвердити гіпотезу, що сформовані людиною когніції – позитивні, нейтральні чи негативні («+», «+/-», «-»), можуть впливати на той, чи інший емоційний прояв (зокрема агресію), і так само – регулювати поведінку людини. У перспективі, на основі отриманих результатів ми маємо на меті виявити людей з високим рівнем прояву нетерпимості і гомофобії; розробити і впровадити корекційну програму цих форм поведінки, у вигляді тренінгу; повторно провести діагностику на прояв нетерпимості та гомофобії; визначити перспективи і ймовірність корекції гомофобії.

#### Література:

1. Одінцева А.М. Психологічний потенціал казки як методу розвитку життєвої ролі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. Вип. 1. Т. 1. Херсон, 2014. С. 69–73.
2. Коломинский Я.Л. Социальная психология развития личности. Минск: Выш. шк., 2009. С. 210–223.